

Árvvusadnonsemináraságadoalli, buoritdavviguovllumátkedoai bmaparlameanttaolbmot!

Arvoisa seminaarin puheenjohtaja, hyvä Lapin matkailuparlamentin väki!
Sávanmátkedoai bmaparlameanttaolbmuideliekkus buresboahtimasámedikkibeale sámi kulturguovddáš Sadjosii ja leandiedusgeilus das, gomátkedoai bmaparlameantlagiduvvo min ođđakulturguovddážis. Prográmmii lei merkejuvvon, ahtesámedikkidearvvahusaparlamentiibuktáságadoalli, muhtodađibahábutson ii beassandilálašvuhti earábargohoa hpuiddi htemuhtosádde mu boktedearvvuodagaid. Sihkemun ja ságadoalli giittebovdejumiovd dasándilálašvuhtii.

Toivotan matkailuparlamentin väen lämpimästi tervetulleeksi saamelaiskäräjien puolesta Saamelaiskulttuurikeskus Sajokseen ja olen iloinen, että matkailuparlamentti järjestetään uudessa kulttuurikeskuksessamme. Ohjelmaan oli merkitty, että saamelaiskäräjien tervehdyksen parlamenttiin tuo puheenjohtaja, mutta valitettavasti muiden työkiireiden vuoksi hän ei päässyt tilaisuuteen. Olemme kuitenkin yhdessä puheenjohtajan kanssa laatineet esittämäni puheenvuoron. Sekä minä ja puheenjohtaja kiitämme kutsusta tulla tuomaan terveiset tähän tilaisuuteen.

Matkailun ja saamelaiskulttuurin suhde ei ole ristiriidaton ja monesti julkisuudessa nousee esille saamelaiskäräjien kriittinen suhtautuminen massamatkailuun ja matkailupalveluille kaavoitettaviin uusiin alueisiin. Saamelaiskulttuurin ja matkailun edut mielletään usein vastakkaisiksi. Monissa kunnissa on myös näkemys sitä, että saamelaiskulttuurin tulee väistyä matkailun tarpeiden tieltä, koska matkailu tuo paljon verotuloja. Useasti myös unohdetaan, että eduskunta on määrännyt saamelaiskäräjille tehtäväksi vain ja ainoastaan edistää saamelaisten oikeuksia ja asemaa Suomessa. Kaikki toimintamme arvioidaan sen mukaan, miten ne vaikuttavat saamelaiskulttuuriin ja sen harjoittamisedellytyksiin. Toki saamelaiskulttuurin tulevaisuudelle on tärkeää, että koko saamelaisten kotiseutualue on elinvoimainen – mutta millä tahansa ehdoin ei saamelaisten kotiseutualuetta voi kehittää. Kehittämisessä on aina muistettava luonnon ja saamelaiskulttuurin reunaehdot. Saamelaisten kotiseutualueen luonto on haurasta – luonto uusiutuu hitaasti eikä luonto pysty kantamaan suuria massoja tai kehityshankkeita.

Kulttuurin ulkopuolisilla on joskus vaikea ymmärtää saamelaiskulttuurin reunaehtoja. Kun eteläsuomalainen katsoo tuntureitamme ja metsiämme, maisema näyttää suorastaan autiolta ja tyhjältä. Ihmetystä voi herättää saamelaiskäräjien ja poronhoitajien vastustus uusille moottorikelkkareiteille tai hotelleille – täällähän on tilaa vaikka

kuinka! Todellisuus ei ole kuitenkaan näin yksiselitteinen. Porojen laidunalue on kasvanut ja uusia henkilöitä on tullut poronhoidon pariin. Tieverkosto on kasvanut kuten myös kylätkin. Aiemmin pelkästään työkäyttöön tarkoitettut moottorikelkat ja mönkijät ovat tulleet yhä enemmän matkailuteollisuuden ja virkistyspalvelujen käyttöön. Suurin osa kelkoista ja mönkijöistä onkin nykyisin virkistyskäytössä. Luonnossa liikkumisen nopeus on kasvanut monikymmenkertaiseksi ja ennen luoksepääsemättömät rotkot ja tunturialueet ovat helposti saavutettavissa koneellisin voimin.

Poro on puolikesy eläin, joka tarvitsee laajoja alueita pystyäkseen hankkimaan ravinnon ja ylipäättään elämään. Poro tarvitsee laidunrauhaa, eli alueita, joissa ei ole ihmisiä, meteliä ja teitä. Poro ei ole kaupunkieläin. Saamelaisten kotiseutualue ei myöskään ole maailman ravinteikkain tai biodiversiteettirikkain alue. Riittävän ravinnon saadakseen poron on saatava ravintonsa yli 350 erilaisesta ravintolähteestä, pääosin kasveista. Poron pitää syödä jäkälää, sieniä, heinää ja varpuja melko paljon ja suuren osan päivästä, jotta se saa riittävän ravinnon elääkseen. Ihan pieneltä alalta ei löydy riittävää ravintoa pienellekään poroelolle. Poronhoitajien on huolehdittava myös tulevaisuudesta, eli huolehdittava siitä, että ravintoa on saatavilla myös tulevina vuosina ja vuosikymmenten päästä. Saamelaisessa poronhoidossa onkin oma laidunkiertojärjestelmänsä turvaamassa laidunten kantokykyä.

Talvella poronhoitajien päivittäinen paimennusmatka voi olla pisimmällään jopa 150 - 200 kilometriä tai enemmänkin. Ja tämä paimennusmatka on tehtävä useasti viikossa. Eli alueet ovat laajoja ja työtä on paljon – poronhoitajan on oltava metsässä melkein joka päivä talvisin, jotta hän voi turvata poroelonsa ravinnonsaannin ja oman taloutensa. Talvisin reittien ulkopuolinen moottorikelkkailu esimerkiksi poroelon läheisyydessä säikäyttää poroelon ja se hajaantuu. Tämä lisää poronhoitajien työtä ja kuluja. Mikäli laidunrauha rikkoutuu keväällä, uhkana on vaatimien keskenmenot. Poro on kuitenkin villieläin ja pelkää luonnostaan ihmistä, koiria ja moottorikelkkoja. Kaikkien eniten porot kuitenkin pelkäävät petoeläimiä ja koiria, jotka muistuttavat susia. Porot ovat tottuneet paimennuksessa käytettäviin koiriin, mutta esimerkiksi koiravaljakot saavat poroelon vauhkootumaan ja hätäntymään. Koiravaljakkojen haukku kuuluu kauas ja vaikuttaa poroihin hyvinkin kaukaa.

Saamelaisten kotiseutualueella onkin viime vuosina tullut uusia koiravaljakkoyrittäjiä. Saamelaiset ovat katsoneet kehitystä kummeksuen. Täällä ei ole koskaan koiravaljakoilla kyyditty – poikkeamme sillä tavoin Alaskasta ja Kanadasta. Ennen niin nimismiehet, papit, kauppatavarat, kuin turistitkin kuljetettiin talvisin poroilla paikasta toiseen ja perille aina päästiin. Nyt kuitenkin turisteille markkinoidaan koiravaljakkokojelua perinteisenä liikkumisvälineenä. Koiravaljakkotoiminta sopii matkailukustan läheisyyteen, luvanvaraisena, paliskunnan kanssa sovituille reiteille, mutta tuntureille ja metsään emme koiravaljakoita halua – eivätkä ne sinne perinteisesti kuulukaan. Koiravaljakkotoiminta ei ole jokamiehen oikeutta – sanoipa ympäristöministeriö mitä tahansa. Jokamiehen oikeudet perustuvat vanhoihin eränkäyntikäytänteisiin – koiravaljakkotoiminta ei näihin perinteisiin kuulu.

Hyvä kokousväki,

on hyvä tuntea saamelaiskulttuurin ja poronhoidon edellytykset ja miten poronhoitoa harjoitetaan myös matkailuteollisuudessa – tieto, yhteisymmärrys ja yhteistyö lieventävät ristiriitoja ja helpottavat myös matkailupalvelujen tarjoamista.

Monesti kuitenkin unohdetaan – niin kunnissa kun julkisuudessakin – että itse asiassa saamelaiskäräjät on edistänyt merkittävällä tavalla matkailuelinkeinon kehittymistä erityisesti Inarin alueella. Tämä talo, saamelaiskulttuurikeskus Sajos, on tästä panostuksesta vahva esimerkki. Saamelaiskäräjillä on myös käynnissä Sajoksen markkinointi- ja kehityshanke, mikä tukee alueen osaltaan alueen matkailutoimijoiden toimintaa. Saamelaiskulttuuri on yksi saamelaisten kotiseutualueen matkailun vetovoimatekijä ja myös saamelaismuseo Siida on alueen matkailun yksi vetovoimatekijä.

Lapin, erityisesti Ylä-Lapin taloutta, kehitetään matkailun voimalla. Inarissa Inarijärven kaavoitus ja Enontekiöllä Kilpisjärven kaavoitus tähtäävät matkailun merkittävään kasvuun. Uusien lomakylien kuvitellaan tuovan alueelle suuria matkailijavirtoja. Lyhytaikaisesti varmaan näin kävisikin, mutta kun lomakylät alkavat täyttää järvien rannat ja tunturien huiput – mitä turisteille jää enää katseltavaa? Rakennettua ympäristöä voivat turistit mennä katsomaan minne tahansa Suomeen. Toivonkin, että investointeja arvioitaisiin pitemmällä ajalla – on matkailuyrityksenkin etu, että se pystyisi ennustamaan tulevaisuuteen – edes lähitulevaisuuteen. Tulevaisuus on epävarmaa – miten ilmastonmuutos, kansainvälisen talouden kriisit ja matkailun globaali kehittyminen tulevat vaikuttamaan alueen matkailun kehittymiseen?

Ilmastonmuutos tulee vaikuttamaan alueen lumivarmuuteen, luonnon ääri-ilmiöt tulevat yleistymään ja ilmastonmuutos tulee huomioida uusissa investoinneissa ja rakennushankkeissa – esimerkiksi tulvaherkille alueille ei tule enää rakentaa. Kunnilla ja Lapin liitolla tulee omaan suuri vastuu osaltaan ilmastonmuutoksen varautumisessa ja sopeutumisessa – emme voi ajatella, että ilmastonmuutos tuo meille vain positiivisia vaikutuksia uusien luonnonresurssien saatavuuden lisääntymisen ja uusien merireittien vapautumisesta johtuen. Ympäristösäätely tulee lisääntymään ja uusi ilmastolaki tuo niin matkailuteollisuudelle kuin kunnillekin uusia velvoitteita. Niihin on hyvä varautua ja suhtautua ympäristöystävällisyyteen kilpailuvalttina. Vaikutukset ulottuvat niin kasvillisuuteen, eliöstöön kuin elämän reunaehtoihinkin täällä herkällä arktisella alueella, ennustettavuus pienenee ja epävarmuus tulee lisääntymään. Ilmastonmuutos edellyttää uudenlaista politiikkaa ja toimintaympäristön muutokset tulevat vaikuttamaan merkittävästi saamelaisten kotiseutualueeseen, poronhoitoon ja matkailuunkin.

Matkailuteollisuudella on mahdollisuus kehittää toimintaansa jo nyt, ja ottaa ilmastonmuutokseen varautuminen ja sen hillitseminen matkailun kilpailuvaltiksi. Vähäpäästöisten energiamuotojen hyödyntäminen matkailussa ja ympäristövastuun tun-

nustaminen ovat jo askelia eteenpäin. Pienten saippuapullojen vaihtaminen isoiksi säiliöiksi ja pyyhkeiden pesemisen vähentäminen ovat toki hyvä alkua, mutta suuremmat vaikutukset ovat uusiutuvien energiamuotojen hyödyntämisellä energiantuotannossa, energiapihien rakennusratkaisujen hyödyntämisellä. Uusia, lihasvoimin tapahtuvien matkailutuotteita kehittämällä voidaan vaikuttaa merkittävästi matkailuyritysten ekologiseen jalanjälkeen. Ei ole pitkä aika siitä, kun esim. Tolosjoen vesi oli samea ja vesi saastunutta matkailukeskuksen päästöistä johtuen. Mutta alueen väestö muistaa vaikutukset vielä pitkään.

Matkailu on alueella suuri työllistäjä ja myös monet saamelaiset ovat matkailuelinkeinon palveluksessa. Saamelaiskäräjät tukee omassa toiminnassaan erityisesti saamelaiden perinteisiin elinkeinoihin, eli tässä tapauksessa lähinnä poronhoitoon ja kalastukseen liittyvän pienimuotoisen ekologisen matkailun kehittymistä ja toimintaedellytyksiä. Saamelaiskäräjillä onkin luottamustehtävissä useita henkilöitä, jotka harjoittavat perinteisiin saamelaiselinkeinoihin liittyvää matkailutoimintaa. Saamelaiskulttuuri on luontosidonnainen kulttuuri – elinkeinomme perustuvat luonnon kestäväälle hyödyntämiselle, luonnon kunnioitukselle ja vuorovaikutukselle ympäröivän luonnon kanssa. Pienimuotoinen ekologinen matkailu, joka tukee saamelaiden perinteisten elinkeinojen säilymistä on mielestämme tulevaisuuden elinkeino. Massamatkailu ei alueelle sovellu. Matkailu on muuttumassa globaalisti yhä enemmän. Matkailijat ovat entistä valistuneempia ja kiinnostavat huomiota matkailukohdevalinnoissaan etiikkaan, kestäväan kehitykseen ja ympäristöystävällisyyteen. Eettisen ja kestäväan kehityksen mukaisen matkailun tuotteistamisessa ja markkinoinnissa on vielä haasteita saamelaisyrittäjissä mutta ennen kaikkea suuremmissa, suomalaisissa yrityksissä.

Saamelaiset matkailuyrittäjät tarvitsevat erityistä tukea ja apua verkostointiin ja markkinointiin. Olisi tärkeä edistysaskel luoda oma saamelaismatkailuyritysten sertifikaatti tai merkki, joka kertoo turisteille että he asioivat kestäväan kehityksen mukaisesti toimivan, eettisen matkailuyrityksen kanssa. Merkki olisi takuu myös matkailijoille, että he saavat sellaista aitoa palvelua, josta he ovat maksaneet. Saamelaismatkailuyritysten markkinointia tulisi kehittää myös kansainvälisesti ja yhteistyössä myös lähialueiden saamelaiden matkailuyrittäjien kanssa – yhteistyömahdollisuuksia on erityisesti Norjan puolen matkailuyritysten kanssa. Olisi hyvä luoda myös eettisen saamelaismatkailun kotisivut, joista löytyy tietoa eri kielillä saamelaiskulttuurista, saamelaisista matkailuyrittäjistä ja eettisen ja kestäväan kehityksen mukaisesta matkailusta.

Valtakulttuurin matkailuteollisuudella on peiliin katsomista siinä, miten saamelaiskulttuuria hyödynnetään matkailussa. Toki hyviäkin esimerkkejä on, mutta puhun nyt yleisellä tasolla. Saamelaisnuoret, saamelaiskäräjät ja saamelaiden käsityöläisten ammattijärjestö, SámiDuodji, ovat esittäneet huolenaiheensa siitä, miten saamenpukea ja saamelaiskulttuuria esitetään matkailupalveluissa. Saamelaiden esittämä kritiikki ei ole saanut vastakaikua matkailuyrityksissä ja jotkin matkailuyritykset ovat kritisoineet sitä, että saamelaiskäräjät ei saa puuttua yrityselämän toimintaan. Olen

hämmästellyt ja ihmetellyt tätä vastaanottoa. Pitemmällä tähtäimellä ei ole myöskään matkailun etu, että se tarjoaa halpoja, Kiinassa tehtyjä matkamuuistoja, muovisia noi-tarumpuja ja saamenpuvun kopioita ihmeellisine shamaaninkasteineen turisteille.

Muovisia, teennäisiä elämyksiä on maailma täynnä. Tuntuu myös erikoiselta, että matkailua pitää kehittää kopioimalla halpoja kopioita toisen kansan kulttuuriperin-nöstä – onko matkailun kehittäminen todella niin ohuella pohjalla että aitoja elämyk-siä ei osata tai pystytäkään tarjoamaan? Turisteille voidaan tarjota naimisiinmenopakettia saamenpuvussa, matkaoppaat voivat joutua pukemaan ylleen saamenpuvun, jossa voi olla osia niin Enontekiön, Utsjoen kuin Inarin puvustakin – mikä vaan näyttää turistin silmään hyvältä. Lopuksi voidaan tarjota vielä new age -liikkeestä kumpuavia uus-shamanistisia lapinkasteita, joilla ei ole mitään tekemistä muinaisen shamanismin kanssa. Eksoottisia matkailupaketteja tällaisella käytännöllä pystytään luomaan, mut-ta millä hinnalla?

Suomalaisessa kulttuurissa on omat alueelliset kansallispukunsa ja Kalevala – miksi näistä perinteistä ei luotaisi aitoja matkailuelämyksiä myös Lapissa? Valtakulttuurin matkailuyrityksillä on myös mahdollisuus tarjota aitoja saamelaiskulttuurielämyksiä – tekemällä yhteistyötä saamelaisten matkailuyrittäjien ja saamen käsityöjärjestö, SámiDuodjin kanssa. Toivonkin, että ehditte tutustua SámiDuodjin kaupan laaduk-kaisiin valikoimiin ja otatte aitoja saamen käsityöitä myyntiin toimipisteissänne – toki jotkin yritykset ovat näin myös tehneet. Toivon myös, että teette läheistä yhteistyötä taitavien käsityöntekijöidemme kanssa muutenkin – he voivat tarjota apuaan myös matkailupalveluissa ja yritykselle räätälöityjen matkamuuistojen kehittämisessä. Kor-kea laatu ja aidot käsityöt voiva olla yrityksenne kilpailuvaltti.

Matkailu ja saamelaiskulttuuri sopivat samalle alueelle, mutta vain jos matkailuteolli-suus ottaa vakavasti saamelaisyhteisön esittämät huolenaiheet ja panostaa eettisen matkailun kehittämiseen. Matkailuteollisuudella ja saamelaiskäräjillä on mielestäni mahdollisuutta tehdä yhteistyötä. Koneellinen kullankaivu ja kaivoshankkeet eivät varmastikaan palvele matkailun etua. Inarin kunta on esimerkiksi parhaillaan selvit-tämässä kaivosteollisuuden kehittämismahdollisuuksia Inarin kunnassa. Kovin moni turisti ei varmaan halua tulla Inariin kaivoksia katsomaan – vaan puhdas luonto on alueen vetovaltti.

Matkailun kehittyminen alueella edellyttää myös sitä, että perusinfrastruktuuri on kunnossa. Toimivat tietoliikenneyhteydet, hyvässä kunnossa oleva tieverkosto ja niinkin yksinkertaisten asioiden kuin matkapuhelinverkon kuuluvuuden ja sähkövarmuuden varmistaminen ovat niin saamelaiskäräjien kuin matkailuteollisuuden etu. Turisti miettii kaksi kertaa, tuleeko enää lomailemaan alueelle jos ajomatkan jälkeen pitää vaihtaa autosta iskunvaimentimet. On hyvä muistaa, että vaikka saamelaiskärä-jillä ja matkailuteollisuudella olisikin ristiriitoja – meillä on myös yhteisiä tavoitteita. Saamelaiskulttuurin elinvoimaisuus on yksi alueen matkailun vetovoimatekijä. Jos saamelaiskulttuurin harjoittamismahdollisuudet heikkenevät ja kulttuuri näivettyy,

niin se heikentää myös alueen matkailun vetovoimaa. On matkailuteollisuuden etu tukea saamelaiskulttuuria ja turvata omalta osaltaan elävän saamelaiskulttuurin säilyminen ja kehittyminen. Se on investointi tulevaisuuteen.

Hyvä matkailuparlamentin väki. Saamelaiskäräjät on valmis käymään matkailuasiossa vuoropuhelua niin saamelaisten matkailuyrittäjien kuin matkailuteollisuuden edustajienkin kanssa. Toivotan teille mielenkiintoista päivää ja toivottavasti ehditte tutustumaan myös taloomme ja Inarin nähtävyyksiin!

Loahpasvelsámegilli. Buoritmátkedoaimparlameanttaolbmot. Sámediggileaválmmašágastallatmátkedoaimmaáššiiinnusápmelašmátkedoaimmafitnod atolbmui guingomátkedoaimmaindustriijaovddasteddjiinnai. Sávandidjiidemielaideassibeavvi ja doavvumieldeháhppehehpetmaid oahpásnuvvatmaid min dállu ja Anáraoaidnámušaide!

Giituberoštumis!